

4. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Львів : БаК, 2012. 536 с.
5. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ : Академія, 1998. 709 с.
6. Караванський С. Словник рим української мови. Львів : «БаК». 2004. 1048 с.
7. Коломієць Л. В. Мовно-стильові виміри творчого методу перекладача : на матеріалі українських перекладів Шекспірових сонетів. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. праць. Київ, 2000. С. 192–202.
8. Крива Б. С. Світоглядні аспекти художнього перекладу. Київ : Наукова думка, 1985. 127 с.
9. Мазур О. В. Перекладацький метод Анатолія Онишка: дис. ... канд. філол. наук: 10. 02. 16. Київ, 2011. 281с.
10. Новикова М. О. Перекладацький світ Григорія Кочура: вступна стаття / Г. Кочур // *Друге відлуння: Переклади*. Київ : Дніпро, 1991. С. 5–22.
11. Радчук В. Д. Перекладацький метод Миколи Лукаша. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2010. Вип. 30. С. 53–60.
12. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.
13. Munday J. *Introducing Translation Studies*. N. York : Routledge, 2001. 222 p.
14. *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. / Mona Baker, Kirsten Maimkjaer (ed.). London; New York : Routledge, Taylor and Francis Group, 2005. 690 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-39>

TRANSLATION OF ENGLISH TELESCOPIC UNITS

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ ТЕЛЕСКОПІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Kuznietsova I. V. **Кузнєцова І. В.**

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Theory and Practice of Translation
Zaporizhzhia Polytechnic National
University
Zaporizhzhia, Ukraine*

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри теорії
та практики перекладу
Національний університет
«Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Питання про передавання телескопічних одиниць під час перекладу є актуальним, оскільки блендинг на сьогодні отримує все більш широке

розповсюдження в різних мовах. Блендинг як спосіб породження структурно і семантично неординарних лексем визнається ісконим способом словотворення англійської мови, що ставить певні труднощі перед перекладачем [1, с. 51]. При роботі з телескопічною одиницею перекладач повинен задіяти цілу низку професійних компетенцій, умінь і навичок з ідентифікації названих одиниць у тексті перекладу, їх структурно-семантичного аналізу, визначення прагматичних і стилістичних особливостей, інтерпретації закладених в основу телескопічних слів національних реалій і творчого відтворення виявлених характеристик у відповідних одиницях мовою перекладу.

Телескопні одиниці є складними словами для перекладу, оскільки знайти ці слова в словниках у більшості випадків практично неможливо, особливо якщо слово з'явилося зовсім нещодавно. Уся справа в тому, що словники публікуються не так швидко, як відбувається розвиток усіх сфер людського життя і відповідно виникнення нових понять і слів, що їх позначають. І все ж таки, на нашу думку, відсутність словників телескопних одиниць не можна назвати головною проблемою, з якою стикається перекладач під час перекладу текстів з телескопічними словами.

Основною проблемою перекладу телескопізмів є з'ясування значення нового слова. Дуже часто трапляється так, що немає телескопічної одиниці ні в англо-українському ні в тлумачному англійському словнику. Найчастіше перекладач змушений з'ясувати значення слова з контексту. Іноді також слід враховувати історію виникнення нового слова і асоціації, які пов'язані з ним. Для з'ясування значення телескопізма слід брати до уваги і його структуру, оскільки нові слова, зазвичай створюються на основі вже існуючих слів. Вважаємо що телескопізми утворюються такими шляхами: наданням вже існуючому слову нового лексичного значення; утворенням форм за аналогією з уже існуючими в даній мові; конверсією; утворенням скорочення вже існуючого; за допомогою продуктивних суфіксів та префіксів. Щодо перекладу телескопізмів-неологізмів, то, як зазначають науковці, спеціальних прийомів перекладу не існує [2, с. 71].

Таким чином, у процесі перекладу слова взагалі та телескопізму зокрема, зазвичай виділяють два етапи: з'ясування значення лексичної одиниці в контексті; відтворення цього значення засобами мови перекладу.

Нерідко, коли еквівалент перекладу відсутній, для відтворення телескопізмів англійської мови українською використовують низку прийомів. До них можна віднести транслітерацію та транскрибування, калькування, описовий переклад, а також створення лексеми за аналогічною словотворчою моделлю [1, с. 52].

Спосіб транскрипції або транслітерації застосовується щодо запозичених телескопізмів. Запозичення телескопічних одиниць відбувається в результаті виникнення і поширення вдалого найменування для об'єкта або явища навколишньої дійсності, які отримали велику популярність: *Pokemania* < *Pokemon* + *mania*, *spamdexing* < *spam* + *indexing* тощо. Вочевидь, що в цьому випадку від перекладача потрібно застосування всебічних загальнонаукових і лінгвокраїнознавчих знань. Прикладами подібних телескопізмів виступають такі одиниці: *Euroshima* < *Europe* + *Hiroshima* – *Євросіма*, *Fritalux* < *France* + *Italy* + *Benelux* – *Фриталюкс*, *vidiot* < *video* + *idiot* – *відіот* тощо.

Наведені зразки запозичених телескопізмів, що позначають загальновідомі поняття і зближують їх з інтернаціональною лексикою, передані засобами української мови в результаті використання прийому транскрипції і транслітерації, застосування яких характерне також і для передачі наукових термінів: *liger* < *lion* + *tiger* або *лигр* < *лев* + *тигр*.

Однак слід звернути увагу на характерну особливість запозичених телескопічних одиниць, яка полягає в тому, що всі відібрані нами приклади були дійсно запозичені з англійської мови в українську і передані прийомом транскрипції або транслітерації, але знайшли структуру повноцінних україномовних телескопізмів, доступних для сприйняття і дешифрування носіями мови лише завдяки ідентичності відповідних корелятив у розглянутій парі мов: *spillion* < *spill* + *million*, *Internot* < *Internet* + *not* тощо. У разі не збігу корелятив або їх часткового збігу, запозичений з англійської мови телескопізм залишається не асимільованою лексемою, переданої за допомогою транскрипції або транслітерації, що спостерігаємо на прикладі найменування *тигона* < *тигр* + *лев*, зворотного віще названому терміну *лигр*, утвореного за моделлю англійського телескопізма *tigon* < *tiger* + *lion*.

Деякі телескопічні одиниці англійської мови можуть перекладатися за допомогою калькування. Причому, в ряді випадків використання прийому калькування зумовлено мовним пуризмом, тобто пов'язане зі спробою уникнути запозиченої іншомовної лексики або її елемента, що відповідає одному з основних принципів роботи професійного перекладача: наприклад, слово *motel* – *мотель* передається шляхом перекладу за частинами як *автиниця*. Наприклад, *ad hoc* + *bureaucracy* – *адхократія*; *gasohol* < *gasoline* + *alcohol* – *бензоспирт* тощо.

Отже, вибір калькування або транскодування часто задається словником, однак багато випадків, особливо пов'язаних з історико-культурними іменами, рідкісними географічними назвами, новими термінами, вимагають самостійного рішення перекладача. Кілька

міркувань можуть допомогти сформувати перекладацьку позицію: по-перше, вибір на користь точності (буквальності) перекладу не завжди буває самим удалим, оскільки в результаті створюється занадто незручна для сприйняття мовна одиниця – і це нерідко спостерігається при дослівному калькуванні.

По-друге, калькування нерідко стає кращим способом перекладу, ніж транскрипція, оскільки в результаті транскрипції створюються слова такі, що важко читаються, й, що набагато гірше, одиниці, що не мають змісту в мові перекладу, свого роду псевдослова. Якщо транскрипції взагалі не вдається уникнути, то її, як правило, сполучать із калькованою формою, що часто спостерігається при перекладі імен та прізвиць. Специфічним ускладненням при використанні цього способу перекладу є необхідність розгортання або згортання вихідної структури, тобто додавання в неї додаткових елементів або скорочення вихідних елементів.

Описовий переклад, який також може бути названий експлікативним перекладом, застосовується в разі відсутності в мові перекладу поняття, об'єкта чи явища, яке позначається тим чи іншим телескопізмом у вихідній мові. У таких випадках переклад є тлумаченням значення слова засобами мови перекладу: *slacktivist* < *slacker* + *activist* – людина, яка не проявляє активної підтримки з політичних або соціальних питань тощо.

У ряді випадків телескопізми можуть супроводжуватися подвійним варіантом перекладу, що свідчить про відсутність суворих правил використання того чи іншого прийому та можливості їх вибору перекладачем для досягнення визначених цілей. Так, наприклад, телескопізм *dramady*, утворений від корелятивів *drama* – драма і *comedy* – комедія, може бути перекладений або описово як «телевізійний фільм, в якому поєднуються елементи комедії та драми», або за допомогою калькування як «драмідія», або за допомогою створення словосполучення «драматична комедія».

У процесі перекладу слід пам'ятати, що, телескопічні одиниці в своїй більшості є okazіональними, при їх перекладі ми можемо зіткнутися з необхідністю створення лексеми за аналогічною словотворчою моделлю, тобто за типом блендинга. Така необхідність може виникнути при перекладі заголовків статей та назв продукції, рекламних оголошень і авторських новотворів в художній літературі. Робота над створенням телескопізмів в мові перекладу за умови збереження змісту оригіналу вимагає креативного мислення і значних словотворчих зусиль з боку перекладача. У ситуації, коли українська мова є вихідною мовою, а англійська – мовою перекладу, наприклад *приватизація*, то корелятами цього телескопізма будуть лексеми *приватизація* і *прихопити*.

Отже, в процесі передачі телескопізмів перекладач може зіткнутися з певними труднощами, пов'язаними з різною мірою продуктивності цієї словотворчої моделі в мові оригіналу і мові перекладу, з відсутністю специфічних національних або індивідуально-авторських концептів, які лежать в основі телескопізма, який перекладається, а також з необхідністю креативного підходу до перекладу подібних утворень.

Література:

1. Гармаш А. М. Телескопія як спосіб утворення нових лексичних одиниць англійської мови та джерело утворення нових словотворчих елементів. *Вісник запорізького державного університету. Сер.: Філологічні науки*. Запоріжжя, 2003. № 2. С. 50–53.
2. Клименко Л. Продуктивні моделі творення неологізмів. *Вісник Прикарпатського університету. Сер.: Філологія*. 2001. Вип. 7. С. 71.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-40>

THE TRANSLATION OF TECHNICAL TEXTS: LEXICAL AND GRAMMATICAL ASPECTS

ПЕРЕКЛАД ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ: ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ АСПЕКТИ

Leleka T. O. **Лелека Т. О.**

*Candidate of Philological Sciences,
Assistant Professor,
Assistant Professor at the Department of
Translation,
Applied and General Linguistics
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian
State University
Kropyvnytskyi, Ukraine*

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладу, прикладної
та загальної лінгвістики
Центральноукраїнський державний
університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

The expansion of the international trade and import of the products have caused an urgent need to translate into Ukrainian all the documents that come with them. This circumstance made it necessary to single out the translation of instructions in a separate area.

The translation of the manuals is a type of scientific and technical one that contains a detailed description of the product, operating instructions and safety requirements. However, the instruction is also a legal document for the